

A SZÉKESFEHÉRVÁRI VOLT JEZSUITASZÓSZÉK MESTERE

A jezsuiták, ma ciszterciek székesfehérvári templomában, amelynek magas művészi szintű belseje vetekszik a premonstreiek egykorú járszói templomának megvesztegető varázsú belsejével, a szebbnél-szebb részletek között is lekötli figyelmünket élvezetes szemlélődésre a pazar pompájú, mesteri munkájú, érdekfeszítő tartalmú s lendületes technikájú plasztikával dúsan övezett fa-szószékek. Ez a szószék, amely a korabeli szószékek legművészebb fajtájából való, különböző adakozók gyűjtött pénzüsszegeiből készült 1749-ben Budán és még ugyanez évben állíttatott föl mostani helyére. És ezóta dacára mesteri voltának napjainkig nem részesült sem esztétikai méltatásban, sem művészettörténeti feldolgozásban, csak Marschall Rafael adott róla futólagos tartalmi ismertetést e templomról frott hasznos kalauzában persze tervező szerzője, kivitelező mestere megnevezése nélkül.¹

Ki a szerzője, mestere e szószékek? Mivel a jezsuiták egykorú évkönyve nem tesz róla említést és a Székesfehérvárral foglalkozó irodalom sem ismeri, így levéltári kutatással alátámasztott stíluskritikai vizsgálat alapján vélünk mestere nyomára jutni. A gróf Zichy-nemzetség zsélyi levéltárában ugyanis a következő szerződés maradt fenn:

„Contract

Heüdt gesezten datum als den 15 Majj 1749 ist zwischen H. Carolus Bebo Hofbildthauer in aldtoffen und anderer seidies, mit H Caspar Fries, dischler Meister in offen folgender Contract aufgericht und geschlossen worden, als

No 1-tens Iber nimbt und verbindt sich oben gemelter H. dischler meister, Eine Kanzel nachger stil weissen burg zu den H. Patres Jesuitem nach lauth, abris und vorgegebenen model abgerelanger sachen, was dischler arbeit anbelanget andeutig und gutt dahin zu stehlen.

No 2-tens

Versprechet mir Carolus Bebo vor dise arbeit 100 R: sage hundert gulden, zur mererer begrefdigung unsere bede bey gesagte und namen und bede darbey gelegte sigil dannoben

(P. H.) CAROLUS BEBO Hoffbildthauer (s. k.)
(P. H.) CASPAR FRIES burgerlicher
dischler Meister in Offen (s. k.)

Der Empfang hin iber

Den 15 Majj 40 R.
Den 14 Junij a Conto empfanget der meister 12 R.
Den 26 Julij a Conto empfanget der meister 10 R.
item den 9 Septembris empfanget die Frau
meister den Rest mit 38 R.
ist also diser Contract nach lauth Summa 100 R.

Richtig bezalt und zu nichts gemacht worden." Ez eredeti okmány¹ tanúsága szerint 1749 május 15-én *Bebo Károly* óbudai udvari szobrász szerződést kötött *Fries Gáspár* budai polgári asztalosmesterrel a székesfehérvári jezsuitáknak szánt szószék adott tervrajz és modell alapján való asztalosmunkájának, tehát a konstruktív vázbeli alapzat-, mellvéd-, fedél- és ajtótestnek fából való elkészítésére; Fries a 100 forintért vállalt szószék favázával az utolsó részletösszeg nyugtáztása értelmében szeptember 9-én lett készen. Az asztalosmunkával egyidőben készült el a szószék plasztikai díszé is, mert a székesfehérvári jezsuiták egykorú feljegyzése az épülő templom 1749. évi eseményeit összegezve ez évben befejezettek, illetőleg felállítottak mondja a szószéket a következők szerzői nem említő szavakkal: „Denique cathedra nova opere statuario insignis, collectis a varijs Benefactoribus, qui zelum Concionatoris nostri respiciebant, sumptibus procurata.”²

Mivel azonban a jezsuitáknak a szószék szobrászával kötött szerződése ismeretlen eleddig, önkénytelenül felvetődik a kérdések sorozata: ki volt Bebo, mely udvar szobrásza, miért ő szerződött Fries asztalosmesterrel a szószékre nézve? Eddigi kuta-

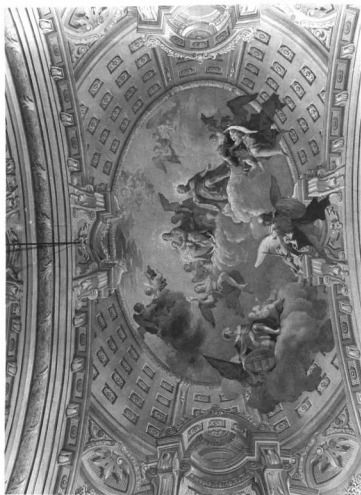
¹ Marschall Rafael: A ciszterci rend székesfehérvári temploma. Székesfehérvár, 1928. 12–13. old. L. még ugyanazon szerzőnek ez év tavaszán megjelent „Székesfehérvári Kalauz”-át.

² Gróf Zichy-levéltár Zsélyen. 36. fasc. számozatlan.

³ Historia Missionis Albo-Regalensis Societatis Jesu Ab Anno Domini MDCCXXVII. Kézirat a bpesti Egyetemen Könyvtárban, jelölése: Ab. 22.

C. F. SÁMBACH SZENTÉLY FRESKÓJA: A SZENTHÁROMSÁG

C. FR. SAMBACH FRESKÓJA A CISZTERCEK TEMPLOMÁBAN: SZENT ISTVÁN KORONÁJÁT ÉS ORSZÁGÁT
A NAGYASSZONYNAK OLTALMÁBA AJÁNLIJA

C. FR. SAMBACH FRESKÓJA A CISZTERCIÉK TEMPLOMÁBAN: LOYOLAI SZENT IGNÁC APOTHEÓZISA

tásaink szerint *Bebo Károly* (1712?–1779) szobrász 1740 táján tűnik fel özvegy gróf Zichy Péterné, született Bercsenyi Zsuzsanna († 1745) óbudai udvarában, aki az özvegy grófné elhunytával fiának, gróf Zichy Miklósnak († 1758) meg nejlének, született karacsberényi gróf Berényi Erzsébetnek († 1796) óbudai udvarában 1748-tól mint udvari szobrász és udvarmester működött, élete végeig irányítván, vezetvén e grófi család nagyarányú kegyúri, mecénási s egyéb művészi természetű alkotásait. Ebben az előkelő udvarban a sokoldalú Bebo gazdag szobrászi, tervező és iparművészi tevékenységet fejtett ki, nemcsak a grófi család számára dolgozva, de a levéltári okmányok tanúsága szerint számos más megrendelő művészi feladatait is vállalva.¹

Bebo szobrászi munkásságának egy része, különféle templomi rendeltetésű plasztikai alkotásai között, szószékek faragására esik; így részben szerződésekből, részben stíluskritikai analógiák alapján tudjuk, hogy Bebo 1745–1744-ben a budavári karmeliták, 1752-ben valószínűleg a buda-vízvárosi ferencesek (ma Erzsébet-apácák), 1753-ban az óbuda-plébánia, 1754-ben a zsámbéki plébánia, 1759-ben a szántói plébánia, 1759–1760-ban a buda-kiscelli trinitáriusok, 1769-ben valószínűleg a budavári jezsuiták és 1774-ben a buda-vízvárosi Szent Anna-templom számára tervezett és részben kivitelezett szószékeket. Ezek után kézenfekvő, hogy Bebo, akinek eddig még csak töredékesen ismert munkásságát ennyi szószék tervezése s

faragása kíséri, 1749-ben Fries Gáspárral a székesfehérvári jezsuiták számára a saját terve szerint vázolt szószéknek az asztalos munkájára nézve kötött szerződést. Bizonyos, hogy a székesfehérvári jezsuiták, akik élénk érintkezésben állottak a budavári jezsuitákkal, ezek viszont jól ismerték az óbuda-i vallásos Zichy-udvarban hírnévre jutott szobrász udvarmestert, valószínűleg a budavári jezsuiták tanácsára Beboval csináltatták templomuk szószékét. Bebo pedig rendes szokása szerint a szószék nyers favázát asztalossal, jelen esetben Fries Gáspárral csináltatta a közölt szerződés értelmében.

Ez ésszerű következtetésünket azonban megerősíti a stíluskritikai vizsgálódás is. Bár a budavári karmeliták, a buda-kiscelli trinitáriusok és a budavári jezsuiták szószékei más, eddig ismeretlen helyekre kerültek, azonban az óbuda-i, a zsámbéki, a szántói, a buda-vízvárosi ferencesek (most Erzsébet-apácák), meg a buda-vízvárosi plébánia templomának a szószékei még eredeti helyükön állanak. Ez utóbbiak alaki elgondolása, felépítése, plasztikai felfogása s technikája a székesfehérvárral együtt egy és ugyanazon szobrászi szellem szülötte; kivált pedig az óbuda-i plébániatemplom szószéke, ha más plasztikai tartalommal is, de szakasztott mása a székesfehérvári szószéknek, amely székesfehérvári szószék összesűrítve mutatja be *Bebo Károlynak* eredeti, egyéni szobrászi talentumát, genre felé hajló jellemző erejét, lendületes szerkesztő tehetségét, dekoratív pompa iránt való kifinomodott érzékét és rendkívül gyakorlott faragókészségét.

SCHOEN ARNOLD

¹ Bebo Károlyra vonatkozólag v. ö. szerzőnek legközelebb megjelenő, „A budai Szent Anna-templom” c. monográfiájában Nesterek adatlárja.